

ภูมิปัญญาพื้นบ้านการใช้สมุนไพรรักษาโรคแผลเปื่อยในช่องปาก: กรณีศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

Folk Herbal Medicine for Oral Ulcer Treatment:
A Qualitative Interview with 20 Folk Healers in Kalasin Province

ศิราภรณ์ มหาโคตร*¹ สุจารี พนมเขต¹ บรรลือ สังข์ทอง² วิจิต ประกายหาญ³ กฤษณ์ พงษ์พิรุฬห์⁴
¹โรงพยาบาลกมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ ²หน่วยปฏิบัติการวิจัยเภสัชเคมีและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ คณะเภสัชศาสตร์ ม.มหาสารคาม
³กองการแพทย์ทางเลือก กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
⁴ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: 53011510011.ita@gmail.com

บทคัดย่อ

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างร่วมกับวิธีการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน (ethnobotany) แผลเปื่อยในช่องปาก เป็นสิ่งที่พบได้บ่อยทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ สาเหตุที่พบได้บ่อยที่สุดคือ แผลแอฟทัส (aphthous ulcer) หรือ “แผลร้อนใน” ซึ่งเป็นโรคที่เกิดกับคนเราเกือบทุกคนและอาการไม่รุนแรง สำหรับการรักษานั้นจะเป็นแบบการรักษาประคับประคองตามอาการเช่นการรับประทานยาแก้ปวดแก้แสบ ทั้งการรักษาแบบการแพทย์แผนปัจจุบันและการรักษาแบบการแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งในปัจจุบันนี้การรักษาแบบการแพทย์พื้นบ้านในประเทศไทยเริ่มลดลงเนื่องจากขาดการรวบรวมและบันทึกข้อมูล และหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ หากไม่มีการรวบรวมไว้จะทำให้สูญหายไป สำหรับการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมภูมิปัญญาพื้นบ้านการใช้สมุนไพรรักษาโรคแผลเปื่อยในช่องปากจากหมอพื้นบ้านจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านจำนวน 20 คน พบว่ามีการใช้ยาตำรับ (formulation) 5 ตำรับ และใช้สมุนไพรเดี่ยว 17 ชนิด เมื่อตรวจสอบชนิดพืชทั้งในตำรับและพืชเดี่ยว พบว่ามีการใช้พืชสมุนไพรทั้งหมด 28 ชนิด (species) จากทั้งหมด 16 วงศ์ (Family) และวงศ์ที่มีการใช้มากที่สุดคือพืชในวงศ์ถั่ว (Fabaceae, synonym Leguminasae) จำนวน 9 ชนิด และส่วนของพืชที่ใช้มากที่สุดคือเปลือกต้นของพืช จำนวน 10 ชนิด และเมื่อพิจารณาการใช้งานของหมอพื้นบ้านจำนวน 20 คนพบว่า พืชที่มีความถี่ในการใช้มากที่สุดคือหมาก (*Areca catechu* Linn.) จำนวน 12 คน และ *Sesbania grandiflora* (Des.) Linn. จำนวน 11 คนสมุนไพรที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นพืชในวงศ์ถั่วที่มีฤทธิ์ฝาดสมาน (astringent) และมีฤทธิ์ด้านการแก้แสบ อย่างไรก็ตามการพิสูจน์ฤทธิ์ในการรักษาของสมุนไพรยังคงต้องทำต่อไปเพื่อยืนยันฤทธิ์ในการรักษา

คำสำคัญ: แผลในช่องปาก สมุนไพร หมอพื้นบ้าน พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน

บทนำ

ก่อนศตวรรษที่ 19 ยารักษาโรคจะประกอบไปด้วยสมุนไพรหรือส่วนของสมุนไพร โดยอาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยนำมาใช้ทั้งในรูปสมุนไพรเดี่ยวหรือตำรับ ขึ้นอยู่กับความหลากหลายทางชีวภาพของสมุนไพรในพื้นที่ จนกระทั่งเมื่อถึงกลางศตวรรษที่ 19 ได้มีการแยกสกัดและทำบริสุทธิ์สารประกอบที่ออกฤทธิ์จากสูตรตำรับสมุนไพร ซึ่งการประสบความสำเร็จนี้ทำให้มีการก่อตั้งบริษัทผลิตยาขึ้น ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมามียาหรือสารประกอบที่ออกฤทธิ์จากการสกัดแยกสมุนไพรออกมามากมาย เช่น มอร์ฟีนจากฝิ่น โคเคนจากใบโคคา ควินินจากเปลือกของต้นชิงโคนา¹ ซึ่งสารประกอบจากธรรมชาติเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นในการสังเคราะห์ยาในเวลาต่อมา ซึ่งสามารถผลิตหรือสังเคราะห์สารอนุพันธ์ เพื่อให้มีฤทธิ์ในการรักษาที่ดีกว่าสารประกอบที่ได้จากธรรมชาติ² งานวิจัยเหล่านี้ในช่วงแรก ๆ จะทำแบบลองผิดลองถูก (Trial and error) ในขั้นตอนการค้นพบยาใหม่และการพัฒนายาใหม่ในปัจจุบันนี้มีพัฒนาการมาเรื่อย ๆ การวิจัยยาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ lead compounds ซึ่งเป็นสารเคมีที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาหรือมีฤทธิ์ทางชีวภาพ³ ซึ่งการพัฒนายานั้นมีการดำเนินการเป็นไปด้วยความรวดเร็วและยาแผนปัจจุบันที่ใช้กันนี้ออกฤทธิ์ได้เร็วกว่าสมุนไพร จึงทำให้การใช้สมุนไพรลดลง อาจนำไปสู่การสูญพันธุ์ของพืชสมุนไพรดังกล่าว⁴ ปากเปื่อยเป็นแผล เป็นสิ่งที่พบได้บ่อยทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ สาเหตุที่พบได้บ่อยที่สุดคือ แผลแอฟที่ส (aphthous ulcer) หรือ “แผลร้อนใน” ซึ่งเป็นโรคที่เกิดกับคนเราเกือบทุกคน แต่จะพบมากในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ตำแหน่งที่พบบ่อยได้แก่ ริมฝีปาก กระพุ้งแก้ม บนลิ้น ใต้ลิ้น ส่วนน้อยอาจพบได้ที่เพดานปาก เหงือก หรือต่อมทอนซิล แผลอาจมีเพียงแห่งเดียวหรือ 2-3 แห่งก็ได้ แผลร้อนในเป็นโรคที่ไม่มีอันตราย แม้ไม่ได้รับการรักษาหายได้เองภายใน 1-2 สัปดาห์⁵

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น หากสามารถรวบรวมภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้สมุนไพรป้องกันหรือรักษาอาการแผลเปื่อยในช่องปาก มาพิสูจน์ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ข้อมูลประกอบการสนับสนุนการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการใช้พืชสมุนไพร จึงเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านไม่ให้สูญหายไป และมีประโยชน์ในวงกว้างเนื่องจากเป็นโรคที่พบได้ง่าย โดยผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสมุนไพรในการรักษาโรคแผลเปื่อยในช่องปากของหมอพื้นบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพื่อเก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้านการรักษาแผลเปื่อยในช่องปากและปัจจุบันเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อาจทำให้วิธีการรักษาโรคแบบดั้งเดิมอาจสูญหายไปจึงจำเป็นต้องทำการศึกษา รวบรวม ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาพื้นบ้านก่อนที่จะสูญหายไป

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างร่วมกับวิธีการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน (ethnobotany) เพื่อสรุปองค์ความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้านอื่น ๆ ในการรักษาแผลเปื่อยในช่องปาก ประเด็นสัมภาษณ์จะครอบคลุมถึง ประสบการณ์การรักษาแผลเปื่อยในช่องปาก สมุนไพรหรือตำรับยาที่ใช้ ส่วนประกอบของตำรับ ส่วนของพืช/สัตว์ที่ใช้ วิธีการเตรียมตำรับ รวมถึงวิธีการทางแพทย์พื้นบ้านอื่น ๆ ที่ใช้ในการรักษา จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธี Content Analysis เพื่อสรุปองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการรักษาแผลเปื่อยในช่องปากและรวบรวมจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามรูปแบบการใช้ ชนิดของพืชและส่วนที่ใช้ ความถี่ของการใช้พืชโดยหมอพื้นบ้าน

ผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านจำนวน 20 คน พบว่ามีการใช้ยาตำรับ (formulation) 5 ตำรับและใช้สมุนไพรเดี่ยว 17 ชนิด เมื่อตรวจสอบชนิดพืชทั้งในตำรับและพืชเดี่ยว พบว่ามีการใช้พืชสมุนไพรทั้งหมด 28 ชนิด (species) จากทั้งหมด 16 วงศ์ (Family) และวงศ์ที่มีการใช้มากที่สุดคือพืชในวงศ์ถั่ว (Fabaceae, synonym Leguminasae) จำนวน 9 ชนิด และส่วนของพืชที่ใช้มากที่สุดคือเปลือกต้นของพืช จำนวน 10 ชนิด และเมื่อพิจารณาการใช้งานของหมอพื้นบ้านจำนวน 20 คนพบว่า พืชที่มีความถี่ในการใช้มากที่สุดคือหมาก (*Areca catechu* Linn.) จำนวน 12 คน และ *Sesbania grandiflora* (Desv.) Linn. จำนวน 11 คน

สมุนไพรที่ใช้ในการรักษามีทั้งที่เป็นตำรับ 5 ตำรับและสมุนไพรเดี่ยวทั้งหมด 17 ชนิด มีวิธีการปรุง วิธีใช้ และข้อห้าม ดังนี้

หมอพื้นบ้าน	จำนวนยา	สมุนไพร		ส่วนที่ใช้	วิธีปรุงยา	วิธีใช้	ข้อห้าม
		ตำรับ	เดี่ยว				
1	1	-	หมาก	ผล	ปอกเปลือกออกให้เหลือแต่เนื้อใน	เคี้ยวจนน้ำเป็นสีแดงแล้วคายออก	
	2		แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือกหุ้มออก	เคี้ยวไว้ประมาณ 3-5 นาที	
2	1	-	ข่อย	ลำต้น	ต้มใส่เกลือเอา 1 ใน 2	อมไว้ 5 นาที	
	2	ฝาง มะขามเทศ	-	แก่นเปลือก	ต้ม เอา 1 ใน 2	อมไว้ 5 นาที	
	3	-	ฟ้าทะลายโจร	ทั้งต้น	ต้ม เอา 1 ใน 2	อมไว้ 5 นาที	
	4	ย่านาง กรุงเขมา	-	ราก	ต้มครึ่งละ 1 กำมือ	ดื่มครึ่งละ 250 ml	
3	1	-	หมาก	ผล	ปอกเปลือกออกให้เหลือแต่เนื้อใน	อมไว้ 10 นาที	
	2		มะขามเทศ	เปลือก	ตากเปลือกด้านนอกออก ทูบให้ละเอียด	เคี้ยวไว้ 3-5 นาที	
	3		แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือกด้านนอกออก ทูบให้ละเอียด	เคี้ยวไว้ 5 นาที	
	4		ทับทิม	ผล	คว้านเอาเนื้อในออกเอาเฉพาะเปลือกผล ต้ม 10 นาที กรองเอาน้ำ	อมไว้ 3-5 นาที	

หมอพื้นบ้าน	จำนวนยา	สมุนไพร		ส่วนที่ใช้	วิธีปรุงยา	วิธีใช้	ข้อห้าม
		ตำรับ	เดี่ยว				
4	1	-	ชะเอมเทศ	ราก	ต้มครั้งละ 1 กำมือ	รับประทานครั้งละ 250 ml เช้า-เย็น	ห้ามรับประทาน
	2		มะหาด	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทูบให้ละเอียด	อมไว้ 10 นาที	ไก่ปลา ร้าของ
	3		หมาก	ผล	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน	อมไว้ 10 นาที	เผ็ดร้อน
	4		แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทูบให้ละเอียด	อมไว้ 10 นาที	
5	1	-	หมาก	ผล	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน 1 สัปดาห์	อมไว้ 10 นาที เป็นเวลา	3 วันแรก ห้ามรับประทานอาหารรสเปรี้ยวของหมักดอง
6	1	-	หมาก	ผล	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน	อมไว้ 10 นาที	
	2	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทูบให้ละเอียด	อมไว้ 10 นาที	
7	1	แดง,เถาเอ็นอ่อน	-	เปลือก	ทูบให้ละเอียด	อมไว้ 30-45 นาที ติดต่อกัน 3-4 วัน	
	2	-	หนามแท่ง	เปลือก	ทูบให้ละเอียด	อมไว้ 30-45 นาที ติดต่อกัน 3-4 วัน	
	3	-	เครือไส้ไก่	ทั้งต้น		เคี้ยวและอมไว้ 10 นาที ติดต่อกัน 3-4 วัน	

หมอพื้นบ้าน	จำนวนยา	สมุนไพร		ส่วนที่ใช้	วิธีปรุงยา	วิธีใช้	ข้อห้าม
		ตำรับ	เดี่ยว				
8	1	แคขาว,มะละกอ ตัวผู้,กล้วยฉนวน, หมากมะพร้าว	-	ราก	เอามาแช่น้ำ 1 วัน	อม 10 นาที (เป็นมาก ประมาณ 1 วัน เป็นน้อยประมาณ 1-2 สัปดาห์)	
	2	-	หนาวเดือนห้า	ทั้งต้น	ฝนใส่น้ำฝน	รับประทาน ครั้งละ 250 ml เช้า - เย็น	
9	1	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	อมไว้ 10 นาที อมไว้ 10 นาที	
	2	-	อะราง	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด		
10	1	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	อมไว้ 10 นาที	
	2	-	หมาก	ผล	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน	อมไว้ 10 นาที	
	3	-	สบู่ดำ	ยาง	ตากเอายาง แผลในปาก	ป้ายบริเวณ	
11	1	-	หมาก	ผล	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน	อมและเคี้ยวไว้ 5 นาที	ห้าม รับประทาน อาหาร รสเผ็ด รสเค็ม
	2	-	พะยอม	เปลือก ทุบเล็กน้อย	เอาเปลือกสดมา 3-5 นาที	อมและเคี้ยวไว้	
12	1	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	อมและเคี้ยวไว้ 3-5 นาที ติดต่อกัน 1 สัปดาห์	ห้าม รับประทาน อาหาร รสเผ็ด รสเค็ม
	2	-	พะยอม	เปลือก	เอาเปลือกสด มาทุบแบบหยาบ	อมและเคี้ยวไว้ 1 ชม. ติดต่อกัน 1 สัปดาห์	

หมอพื้นบ้าน	จำนวนยา	สมุนไพร		ส่วนที่ใช้	วิธีปรุงยา	วิธีใช้	ข้อห้าม
		ตำรับ	เดี่ยว				
13	1	-	แคแดง	เปลือก	ตำให้ละเอียด	อมไว้ 30 นาที	ห้ามกลืน
	2	-	หมาก	ผล,เปลือก	ปอกเปลือกออกให้เหลือแต่เนื้อใน	อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
	3	-	สีเสียด	เปลือก	เอาเปลือกสดมาทุบแบบหยาบ	อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
	4	-	พะยอม	เปลือก	เอาเปลือกสดมาทุบแบบหยาบ	อมและเคี้ยวไว้ 1 ชม. ติดต่อกัน 1 สัปดาห์	
	5	-	หนามแท่ง	ผล	บดเป็นผงแล้วนำไปตาก	อมไว้ 10 นาที	
	6	-	สะแก	เปลือก	เอาเปลือกสด	เคี้ยวไว้	
	7	กาฝากตะนา, เจตพังคี	-	กาฝาก, ทั้งต้น	มาทุบแบบหยาบ ฝนใส่น้ำ	10-15 นาที รับประทาน ครั้งละ 250 ml	
	8	-	เสี้ยนน้อย	ลำต้น	ฝนใส่น้ำ	เข้า-เย็น รับประทาน ครั้งละ 250 ml	
	1	-	หมาก	ผล, เปลือก	ปอกเปลือกออกให้เหลือแต่เนื้อใน	เข้า-เย็น อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
	2	-	สีเสียด	เปลือก	เอาเปลือกสด	อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
14	3	-	พะยอม	เปลือก	มาทุบแบบหยาบ เอาเปลือกสดมาทุบแบบหยาบ	30 นาที อมและเคี้ยวไว้ 1 ชม. ติดต่อกัน 1 สัปดาห์	
	1	-	หมาก	ผล,เปลือก	ปอกเปลือกออก	อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
15	2	-	สีเสียด	เปลือก	เอาเปลือกสดมาทุบแบบหยาบ	30 นาที อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
	3	-	สบู่ดำ	ยาง	ตากเอายาง	ป้ายบริเวณ	
	4	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออกทุบให้ละเอียด	แผลในปาก อมไว้ 10 นาที	

หมอ พื้นบ้าน	จำนวน ยา	สมุนไพร		ส่วนที่ใช้	วิธีปรุงยา	วิธีใช้	ข้อห้าม
		ตำรับ	เดี่ยว				
16	1	-	หมาก	ผล, เปลือก	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน	อมและเคี้ยวไว้ 30 นาที	
	2	-	สบู่ดำ	ยาง	ตากเอายาง	ป้ายบริเวณ แผลในปาก	
17	1	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	อมไว้ 10 นาที	
	2	-	พะยอม	เปลือก	เอาเปลือกสด มาทุบแบบหยาบ	อมและเคี้ยวไว้ 10 นาที ติดต่อกัน 1 สัปดาห์	
18	1	-	ชะเอม	ราก	ต้ม	รับประทาน ครั้งละ 250 ml เช้า-เย็น	
	2	-	แคบ้าน	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	เคี้ยวไว้ 5 นาที	
19	1	-	สบู่ดำ	ยาง	ตากเอายาง	ป้ายบริเวณ แผลในปาก	
	2	-	มะหาด	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	อมไว้ 5 นาที	
	3	-	มะขามเทศ	เปลือก	ตากเปลือก ด้านนอกออก ทุบให้ละเอียด	เคี้ยวไว้ 5 นาที	
20	1		หมาก	ผล,เปลือก	ปอกเปลือกออก ให้เหลือแต่เนื้อใน	อมและเคี้ยวไว้ 5-10 นาที	
	2		สีเสียด	เปลือก	เอาเปลือกสด มาทุบแบบหยาบ	อมและเคี้ยวไว้ 10 นาที	

ส่วนของพืชสมุนไพรที่นำมาใช้

จากการรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพร ทั้งหมด 27 ชนิด ที่หมอพื้นบ้านแต่ละคนนำมาใช้รักษาโรคแผลในปาก พบว่ามีส่วนต่างๆของพืชสมุนไพรถูกนำมาใช้แตกต่างกันทั้งหมด 9 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนเปลือก มีจำนวนมากที่สุด 10 ชนิด (ร้อยละ 37.03) รองลงมาคือ ส่วนราก 6 ชนิด (ร้อยละ 22.22)

ส่วนของพืชสมุนไพร	จำนวน (ชนิด)	ร้อยละ
เปลือก	10	37.03
ราก	6	22.22
ทั้งต้น	4	14.81
ผล	1	3.7
เปลือกผล	1	3.7
กาฝาก	1	3.7
เนื้อไม้	2	7.4
น้ำยาง	1	3.7
ใช้ทั้งรากและเปลือก	1	3.7
รวม	27	100

** แคบ้าน *Sesbania grandiflora* (Desv.) Linn. ใช้ส่วนของเปลือก อีกตำรับใช้ในส่วนของราก

2.8 สมุนไพรที่ใช้ซ้ำกันระหว่างหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้านนำสมุนไพรที่ใช้ซ้ำกัน ตั้งแต่ 2-12 คน จำนวน 9 ชนิด พบว่า สมุนไพรที่หมอพื้นบ้านนำมาใช้ซ้ำกันตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป คือหมาก (*Areca catechu* Linn.) แคบ้าน (*Sesbania grandiflora* (Desv.) Linn.) พะยอม (*Shorea roxburghii* G.Don) สีเสียด (*Acacia catechu* (L.f.) Willd.) และสบู่ดำ (*Jatropha curcas* L.)

ชื่อสามัญ	สมุนไพร	วงศ์	จำนวนที่ใช้ (คน)
หมาก	<i>Areca catechu</i> Linn.	Arecaceae	12
แคบ้าน	<i>Sesbania grandiflora</i> (Desv.) Linn.	Papilionaceae	11
พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G.Don	Dipterocarpaceae	5
สีเสียด	<i>Acacia catechu</i> (L.f.) Willd.	Leguminosae	4
สบู่ดำ	<i>Jatropha curcas</i> L.	Euphorbiaceae	4

2.8.1 ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรที่มีหม้อพื้นบ้านนำมาใช้มากที่สุด 4 คนขึ้นไป

ชื่อสามัญ	สมุนไพร	User	Pharmacological activity
หมาก	<i>Areca catechu</i> Linn.	1,3,4,5,6,10, 11,13,14,15,16,20	Anti-inflammatory Anti-bacterial Cytotoxic
แคบ้าน	<i>Sesbania grandiflora</i> (Desv.) Linn.	1,3,4,6,9,10, 12,13,15,17,18	Anti-inflammatory
พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G.Don	11,12,13,14,17	Anti-inflammatory Anti-bacterial
สีเสียด	<i>Acacia catechu</i> (L.f.) Willd.	13,14,15,20	Anti-bacterial
สบู่ดำ	<i>Jatropha curcas</i> L.	10,15,16,19	Anti-inflammatory Anti-bacterial

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมภูมิปัญญาพื้นบ้านในการรักษาแผลในช่องปากพบว่าสมุนไพรที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นพืชในวงศ์ถั่วที่มีฤทธิ์ฝาดสมาน (astringent) และมีฤทธิ์ต้านการอักเสบ อย่างไรก็ตามการพิสูจน์ฤทธิ์ในการรักษาของสมุนไพรยังคงต้องทำต่อไปเพื่อยืนยันฤทธิ์ในการรักษา

เอกสารอ้างอิง

1. Lucena RFP, Albuquerque UP, Monteiro JM, Almeida CFCBR, Florentino ATN, Ferraz JSF. 2007a. Useful plants of the semi-arid northeastern region of Brazil—a look at their conservation and sustainable use. *Environ Monit Assess* 125:281-290.
2. Monteiro JM, Albuquerque UP, LinsNeto EMF, Amorim ELC, Araujo EL. 2006. Use patterns and knowledge of medicinal species among two rural communities in Brazil's semi-arid northeastern region. *J Ethnopharmacol* 105:173-186.
3. Oliveira RLC, LinsNeto EMF, Araújo EL, Albuquerque UP. 2007. Conservation priorities and population structure of woody medicinal plants in an area of Caatinga vegetation (Pernambuco state, NE Brazil). *Environ Monit Assess* 132:189-206.
4. Sánchez-Azofeifa GA, Quesada M, Rodriguez JP et al. 2005. Research priorities for neotropical dry forests. *Biotropica* 37(4):477-485.
5. สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. หนังสือตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป 2. “แผลแอฟทัส (Aphthousulcer)”. หน้า 556-558.